

STORTINGET

Innst. 357 L

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 69 LS (2023–2024)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Lov om bærekraftige produkter og verdikjeder (bærekraftige produkter-loven)

Til Stortinget

Sammendrag

Klima- og miljødepartementet fremmer i Prop. 69 LS (2023–2024) forslag til lov om bærekraftige produkter og verdikjeder. Loven har til formål å hjemle et nytt og forsterket rammeverk for bærekraftige produkter. Et slikt rammeverk er under utvikling i EU, med forankring i handlingsplanen for sirkulær økonomi fra 2020 under EUs grønne giv. Et forsterket rammeverk for produkter er ett av de nye tiltakene under handlingsplanen. Den nye lovgivningen skal ifølge departementet fremme flere formål under den grønne given, både miljømessig og sosial bærekraft, økt ressurseffektivitet, konkurransekraft og tilgang på råvarer som er nødvendige for det grønne skiftet.

Lovforslaget som fremmes i proposisjonen skal muliggjøre en effektiv og samtidig gjennomføring av EUs forsterkede produktrammeverk i norsk rett. Det vil gjøre det mulig å stille helt nye typer bærekraftskrav til produkter i norsk rett. Det vil bidra til Norges klima- og miljømål og sikre like markedsvilkår.

Spørsmålet om Stortingets samtykke til innlemmelse i EØS-avtalen behandles i Innst. 358 S.

Forslaget til ny lov omfatter to grupper regelverk. For det første, regelverk som stiller konkrete krav til produktene bærekraftsegenskaper, såkalt økodesign, som

foreslås regulert i lovforslagets § 3 og som er nærmere omtalt i punkt 2.2 og 6.5 i proposisjonen. Forslag COM (2022) 142 til ny økodesignforordning (økodesignforordningen) hører inn under denne gruppen nytt regelverk i EU, men foreslås ikke gjennomført nå, jf. punkt 6.5 i proposisjonen.

For det andre, regelverk som stiller krav i hele verdikjeden, fra vugge til grav. Dette er et nytt reguleringsgrep i EUs miljølovgivning, med krav som til dels overskrider tradisjonell inndeling av regelverk. Lovforslaget § 4 hjemler slike krav på områdene batterier og kjøretøy, emballasje, plast, elektriske og elektroniske produkter og tekstiler. På disse områdene utvikler EU både helt nye rettsakter og foretar endringer i eksisterende rettsakter for å strømlinjeforme regelverket til å virke mer effektivt for å fremme omstilling til en sirkulær økonomi. Det vises til omtalen i punkt 2.3, 2.4 og 6.6–6.8 i proposisjonen.

På området økodesign gir lovforslaget hjemmel til å gjennomføre ni rettsakter vedtatt under gjeldende direktiv 2009/125/EF (økodesigndirektivet), jf. kommisjonsforordningene (EU) 2019/424, (EU) 2019/2019, (EU) 2019/2020, (EU) 2019/2021, (EU) 2019/2022, (EU) 2019/2023, (EU) 2019/2024, (EU) 2021/341 og (EU) 2019/1784, i EØS-avtalen. Åtte av de aktuelle forordningene ble vedtatt i 2019 og trådte i kraft i EU samme år. Forordning (EU) 2021/341 er en endringsforordning med endringer som trer i kraft på ulike tidspunkter.

EØS-komiteen vedtok på sitt møte 13. juni 2023 å innlemme disse forordningene i EØS-avtalens vedlegg II (Tekniske forskrifter, standarder, prøving og sertifisering) og vedlegg IV (Energi). Gjennomføring i norsk rett vil kreve lovendring. Stortingets samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning er derfor nødvendig etter Grunnloven § 26 annet ledd.

Loven er en hjemmelslov og foregriper ikke vurderingen av EØS-relevans av konkrete rettsakter eller hvordan gjennomføringen skal skje i norsk rett.

I proposisjonens kapittel 8 vurderer departementet de økonomiske, administrative og miljømessige konsekvensene av forslagene. Det fremheves at lovforslaget medfører i seg selv isolert sett ingen nevneverdige økte eller nye forvaltningsoppgaver, men de enkelte rettsaktene som gjennomføres i norsk rett på forskriftsnivå, vil kunne ha slike konsekvenser, og departementet skriver at dette vil måtte utredes i forbindelse med forberedelse av det enkelte regelverk.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, lederen Ingvild Kjerkol, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal og Sigurd Kvammen Rafaelsen, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bård Ludvig Thorheim, Ove Trellevik og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Aleksander Øren Heen, Gro-Anita Mykjåland og Hans Inge Myrvold, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til at EU er i ferd med å utarbeide et forsterket rammeverk for bærekraftige produkter i tråd med målsettingene som ble lansert i handlingsplanen for sirkulær økonomi i 2020. Regjeringens forslag til lov om bærekraftige produkter og verdikjeder har som formål å sikre hjemmel for en effektiv gjennomføring av dette forsterkede produktrammeverket i norsk rett. Komiteen viser til at det forsterkede produktrammeverket både innebærer nye bærekraftskrav til produktenes egenskaper (økodesign) og konkrete krav til livsløpet til syv spesifikke produktområder, herunder batterier, emballasje, elektroniske produkter m.m. Videre er det fokus på å styrke forbrukernes rettigheter og stille krav til grønne offentlig innkjøp. Komiteen viser til at hovedtrekkene i EUs handlingsplan er i tråd med føringene i Norges nasjonale strategi for sirkulær økonomi og Handlingsplan for sirkulær økonomi 2024–2025.

Komiteen er positiv til utviklingen av felleseuropeiske bærekraftskrav til produkter, både for å ivareta europeisk konkurransekraft og for å lykkes med ovsergangen til en mer sirkulær økonomi. Komiteen vil un-

derstreke at næringslivet, særlig små og mellomstore bedrifter, trenger god veiledning og informasjon for å håndtere de nye kravene.

Komiteen viser til at loven som foreslås, er en hjemmelslov, og lovforslaget tar således ikke stilling til hvorvidt de konkrete rettsaktene er EØS-relevante, eller når og hvordan de skal gjennomføres i norsk rett.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil understreke at samtidig gjennomføring av EØS-relevante rettsakter er viktig for å sikre like markedsvilkår for norsk næringsliv, sikre næringslivets konkurransevne og omstillingsevne samt oppfylle Norges miljø- og klimamål. Disse medlemmer viser til at det regjeringsutnevnte EØS-utvalget nylig lanserte sin utredning der en av anbefalingene er at etterslepet på gjennomføring av EU-regelverk som kan bidra til utslippskutt og grønn omstilling i Norge, må reduseres.

Komiteen viser til at økodesigndirektivet er gjennomført i norsk rett i økodesignforskriften, og at det over tid har foregått en utvidelse av kravene som stilles, herunder krav til holdbarhet, reparerbarhet og krav til materialgjenvinning. I desember 2023 ble det enighet i EU om en ny økodesignforordning.

Komiteen viser til at høringsnotatet inneholdt forslag om å innlemme EUs økodesignforordning, som skal erstatte dagens økodesigndirektiv, som norsk lov. Komiteen merker seg at regjeringen etter en nærmere vurdering av rettsutviklingen i EU har besluttet å avvente innlemmelse av økodesignforordningen i loven og legger opp til en trinnsvis tilnærming. Komiteen viser til regjeringens begrunnelse i kap. 6.5, og mener det er viktig at regjeringen så raskt som mulig kommer tilbake med en proposisjon om gjennomføringen av økodesignforordningen i lov og om bærekraftige produkter og verdikjeder og samtykke til innlemmelse av økodesignforordningen i EØS-avtalen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter både å gi samtykke til innlemmingen i EØS-avtalen av de ni rettsaktene samt forslaget til lov om bærekraftige produkter og verdikjeder.

Disse medlemmer vil likevel understreke at rettsaktene som skal utgjøre produktrammeverket som eventuelt skal hjemles i denne loven, ikke er ferdigstilt, og tar forbehold om at disse vurderes særskilt, og at nødvendige tilpasninger til norske forhold eventuelt sikres.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om bærekraftige produkter og verdikjeder (bærekraftige produkter-loven)

§ 1 Lovens formål

Formålet med loven er å fremme bærekraftige produkter og verdikjeder for produkter som bidrar til et resurseffektivt og bærekraftig produksjons- og forbruksmønster for produkter i en sirkulær økonomi.

§ 2 Lovens anvendelse for Svalbard

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse for Svalbard og fastsette særlige regler som er nødvendige av hensyn til de stedlige forholdene.

§ 3 Økodesign

Kongen kan gi forskrift for å gjennomføre rettsakter som er vedtatt i medhold av direktiv 2005/32/EF og 2009/125/EF og innlemmet i EØS-avtalen, blant annet om

- bærekraftskrav knyttet til produkters design, sammensetning, innhold og egenskaper, slik som innhold av kjemiske stoffer som gir grunn til bekymring, innhold av materialgjenvunnet råvare, energibruk og energieffektivitet, klima- og miljøfotavtrykk, holdbarhet, ombrukbarhet, reparerbarhet, fradelbarhet eller materialgjenvinnbarhet
- ytelses- og funksjonskrav
- krav til dokumentasjon av og informasjon om oppfyllelse av krav etter bokstav a og b, og plikt til å gjøre dokumentasjon og informasjon tilgjengelig.

§ 4 Bærekraftige produkter og verdikjeder

Kongen kan gi forskrift for å gjennomføre EØS-rettslige forpliktelser om krav til bærekraft i hele verdikjeden for batterier, kjøretøy, emballasje, plast, elektriske og elektroniske produkter og tekstiler, blant annet om

- plikter og ansvar for bærekraft i verdikjeden hos markedsaktører
- aktsomhetskrav og aktsomhetserklæringer om bærekraft, inkludert sosial bærekraft
- bærekraftskrav til produktets egenskaper, herunder krav til design og utforming av produkter, slik som holdbarhet og kvalitet, innhold av kjemiske stoffer som gir grunn til bekymring, innhold av materialgjenvunnet råvare, klima- og miljøfotavtrykk, ener-

- gibruk og energieffektivitet, reparerbarhet, fradelbarhet, ombrukbarhet eller gjenvinnbarhet
- ytelses- og funksjonskrav for produkter
 - dokumentasjon av bærekraftsaspekter ved produkter
 - tilgjengeliggjøring av informasjon til markedet og brukere om bærekraftsaspekter
 - restriksjoner på og forbud mot innførsel, utførsel, omsetning og bruk av produkter
 - forbruksreduksjon og tiltak for å fremme bærekraftige forbruksmønstre
 - utvidet produsentansvar, inkludert registre over produsenter
 - forebygging av at avfall oppstår, håndtering av avfall, bindende mål for gjenvinning av avfall inkludert mål for forberedelse til ombruk og materialgjenvinning, og avfallsplaner
 - grønne offentlige anskaffelser
 - rapporterings- og kontrollprosedyrer.

§ 5 Tilsynsmyndighet

Kongen fastsetter hvem som er tilsynsmyndighet etter denne loven.

Tilsynsmyndigheten skal ha fri adgang til bygninger, transportmidler, lagre, innretninger eller områder hvor produkter som er regulert i medhold av denne loven, befinner seg, eller som benyttes til næringsvirksomheten. Tilsyn kan også gjennomføres digitalt.

Tilsynsmyndigheten kan kreve å få lagt fram og få granske dokumenter og annet materiale som kan ha betydning for dens oppgaver etter denne loven.

Tilsynsmyndigheten kan undersøke, ta prøver av og kontrollere produkter og utstyr mv. som er regulert i medhold av denne loven. Tilsynsmyndigheten kan anskaffe produkter under skjult identitet for å avdekke brudd på bestemmelser gitt i medhold av denne loven.

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten utarbeide en skriftlig rapport om resultatet av kontrollen.

§ 6 Opplysningsplikt

Tilsynsmyndigheten kan pålegge enhver å gi opplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven. Offentlige myndigheter plikter å gi opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Tilsynsmyndigheten kan pålegge den som produserer, innfører eller omsetter et produkt, å framlegge prøver av produktet vederlagsfritt, eller å sørge for eller betale undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere et produkts egenskaper, innhold og virkninger, samt forhold ved produksjonen av produktet og ved leverandørkjeden.

Tilsynsmyndigheten kan fatte vedtak om at kostnadene ved framleggelse av prøver eller undersøkelser som nevnt i andre ledd skal fordeles på flere produsenter, importører eller omsettere, eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Kostnadene og refusjon for kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan gi forskrift om opplysningsplikt, undersøkelsesplikt og kostnadsdekning som nevnt i første ledd til tredje ledd. Kongen kan også gi forskrift om plikt til å oppbevare og ha tilgjengelig opplysninger om forhold som er relevante for gjennomføringen av bestemmelser gitt i medhold av denne loven, herunder om produkters egenskaper og innhold samt opplysninger om leverandørkjeden.

§ 7 Nødvendige vedtak for gjennomføring av loven

Tilsynsmyndigheten kan fatte enkeltvedtak som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelser gitt i medhold av §§ 3, 4, 6, 8, 10 og 11, blant annet

- forby produksjon, innførsel, omsetning, eksport, bruk eller annen behandling av produkter
- pålegge tilbakekall eller tilbaketrekking av produkter
- pålegge gjennomføring av tiltak for å bringe et produkt eller et tilfelle i samsvar med bestemmelser gitt i medhold av denne loven.

Kongen kan gi forskrifter som er nødvendige for å gjennomføre bestemmelser gitt i medhold av §§ 3, 4, 6, 8, 10 og 11.

§ 8 Midlertidig forbud

Tilsynsmyndigheten kan, når det foreligger særlige grunner, midlertidig forby produksjon, innførsel, omsetning, bruk eller annen behandling av produkter inntil tilstrekkelige opplysninger er framlagt i samsvar med § 6. Det samme gjelder dersom det er skjellig grunn til å trekke framlagte opplysninger i tvil.

Når det er påkrevd for å vurdere produktets egenskaper og for å gi forskrift etter §§ 3 eller 4 eller for å fatte vedtak etter § 7, kan et midlertidig forbud som nevnt i første ledd forlenges i inntil 6 måneder regnet fra det tidspunktet det foreligger tilstrekkelige opplysninger. Når særlige grunner taler for det, kan et slikt forbud forlenges i ytterligere 6 måneder.

Kongen kan gi forskrift om midlertidig forbud som nevnt i første og andre ledd.

§ 9 Risikoreduserende tiltak

Hvis det foreligger en risiko for skade på helse eller miljø og det for øvrig foreligger særlige grunner, kan tilsynsmyndigheten pålegge den som produserer, innfører, bearbeider, omsetter, bruker eller på annen måte behandler produkt, å treffe tiltak, alene eller i samarbeid, for å redusere risikoen, blant annet å

- offentliggjøre advarselsinformasjon eller lignende til distributører eller brukere av produktet
- tilbakekalle eller tilbaketrekke produktet fra brukere eller distributører
- uskadeliggjøre produktet.

Det kan videre fattes vedtak om forbud mot eksport av produkter som utgjør en risiko som nevnt i første ledd.

Tilsynsmyndigheten kan selv iverksette tiltak etter første eller andre ledd og kan i slike tilfeller kreve kostnadene ved tiltakene refundert av den som har eller kunne ha fått pålegget.

§ 10 Meldeplikt

Kongen kan gi forskrift om plikt til å informere tilsynsmyndigheten om forhold som er relevante for gjennomføringen av denne loven, slik som kunnskap om at et produkt ikke oppfyller krav gitt i medhold av denne loven.

Vedtaket etter første ledd skal i alminnelighet gjelde spesifikke produkter eller produktgrupper.

§ 11 Internkontroll

Kongen kan gi forskrift om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i medhold av denne loven overholdes.

§ 12 Gebyr

Kongen kan gi forskrift om gebyrer for behandling av søknader om tillatelser og lignende etter bestemmelser i medhold av denne loven, og for kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at vedtak gitt i medhold av denne loven blir fulgt. Gebyrene settes slik at de samlet ikke overstiger tilsynsmyndighetens kostnader med saksbehandlingen eller kontrollordningen.

Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 13 Tvangsmulkt

For å sikre at vedtak i medhold av denne loven blir gjennomført, kan tilsynsmyndigheten fatte vedtak om tvangsmulkt til staten.

Tvangsmulkt kan fastsettes når en overtredelse av vedtak i medhold av denne loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet som tilsynsmyndigheten har fastsatt. Tvangsmulkt kan også fastsettes på forhånd og løper da fra en eventuell overtredelse tar til.

Tvangsmulkt ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et foretak, skal tvangsmulkten vanligvis pålegges foretaket.

§ 14 Overtredelsesgebyr

Kongen kan gi forskrift om ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

- a. bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i §§ 3, 4, 6, 7, 8, 10 og 11
- b. plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i §§ 6 til 9
- c. plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i forskrift i medhold av §§ 3, 4, 6, 8, 10 og 11.
Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen ble begått av noen som handlet på vegne av foretaket. Det gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr for overtredelsen.
Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved

at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

§ 15 *Straff*

I forskrift etter §§ 3, 4, 6, 8, 10 og 11 kan det bestemmes at forsettlig eller uaktsom overtredelse av forskriften straffes med bøter.

§ 16 *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 28. mai 2024

Ingvild Kjerkol

leder

Nikolai Astrup

ordfører

